

Коло наукових інтересів: становлення і розвиток музично-педагогічної освіти в Україні, професійно-педагогічна підготовка вчителів мистецьких дисциплін, формування естетичної культури особистості.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ОРГАНІЗАЦІЙ

Людмила АФНАСЬЄВА (Кіровоград)

У статті виділені і обґрунтовані педагогічні умови, які ефективно впливають на процес формування готовності до професійної діяльності у майбутніх менеджерів організацій.

В статье выделены и обоснованы педагогические условия, которые наиболее эффективно влияют на процесс формирования готовности к профессиональной у будущих менеджеров организаций.

Ключові слова: менеджер, поняття «педагогічна умова», мотивація, компетентнісний підхід, методи інтерактивного навчання.

Постановка проблеми. Перехід до ринкових відносин, нові соціально-економічні умови розвитку України, її входження до світового співтовариства спонукають до змін в усіх сферах суспільного життя. Зокрема, реформування освіти є частиною процесів оновлення освітніх систем, пов'язаних з визначенням значимості знань як рушія суспільного добробуту та прогресу. Ці зміни зумовили створення нових освітніх стандартів, оновлення та перегляду навчальних програм, змісту навчально-дидактичних матеріалів, підручників, форм і методів навчання. Так, у Державному стандарті вищої освіти встановлюють вимоги до змісту, обсягу і рівня освітньої та фахової підготовки. Він застосовується з метою забезпечення якості вищої освіти і потреб народного господарства, науки та культури у фахівців, а також розроблення, впровадження та удосконалення нормативної і навчально-методичної бази, що регламентує підготовку фахівців з вищою освітою.

У цьому контексті перед вищими навчальними закладами постає відповідальне завдання – забезпечити високопрофесійну підготовку спеціалістів, здатних розв'язувати складні проблеми розбудови демократичної держави. Особливої актуальності набуває проблема підготовки менеджерів організацій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми. Перш ніж визначити коло педагогічних умов, які впливають на процес формування готовності до професійної діяльності в майбутніх менеджерів, необхідно чітко визначити поняття «умова».

Тлумачний словник С. Ожегова визначає умову як вимогу, що ставиться однією із сторін, які домовляються; як усну чи письмову згоду про що-небудь; як правила, що встановлені в будь-якій сфері життя,

діяльності; як обставини, за яких відбувається чи залежить що-небудь [7].

Ю. Бабанський стверджує, що «ефективність педагогічного процесу закономірно залежить від умов, у яких він проходить» [1].

З філософської точки зору, умова трактується як фактор (латинське factor – чинник), тобто рушійна сила, причина будь-якого процесу.

Як філософська категорія поняття умова відображає універсальні стосунки між суб'єктами спілкування. За межами діяльності ці стосунки не можуть перетворитися на нову дійсність. Для цього потрібна причина. Тому причинність виконує функцію активного діяльнісного фактора. Саме він із матеріалу умов забезпечує продукування нової дійсності як кінцевого результату [9].

У психології «умову» розуміють як сукупність явищ зовнішнього та внутрішнього середовища, що ймовірно впливають на розвиток конкретного психологічного явища; крім того дане явище опосередковується активністю особистості, групою людей (за М. Конюховим) [4].

Як зазначає З. Курлянд, коли явище викликає інше явище, воно є причиною; коли явище взаємодіє з тим або іншим у процесі розвитку цілого, до якого воно належить, воно є чинником; коли явище обумовлює існування іншого, воно є умовою [5].

Аналіз науково-педагогічної літератури щодо цього питання дає можливість дійти висновку, що багато вчених досліджували проблему визначення поняття «педагогічні умови» відносно певного виду діяльності.

Формування цілей статті. Метою статті є обґрунтування педагогічних умов формування готовності до професійної діяльності у майбутніх менеджерів організацій.

Виклад основного матеріалу. Аналіз психолого-педагогічної літератури, педагогічні умови розуміють як обставини, від яких залежить та відбувається цілісний продуктивний педагогічний процес професійної підготовки спеціалістів, який опосередковується активністю особистості чи групою людей та, на думку С. Висоцького, є сукупністю об'єктивних можливостей змісту навчання, методів, організаційних засобів його здійснення, коли забезпечується успішне вирішення поставленого педагогічного завдання [3]. У цьому значенні умови виступають як динамічний регулятор інформаційних, особистісних, психологічних і педагогічних факторів навчання.

Поняття умова – складне, яке передбачає встановлення зв'язків між усіма складовими навчання; фактор, який є дискретною (перервною) одиницею. Саме сукупність таких одиниць і становить зміст поняття «умови», які зумовлені педагогічною специфікою.

Однією з головних педагогічних умов під час процесу ефективного формування готовності до професійної діяльності в майбутніх менеджерів організацій є усвідомлення студентами ролі професійної компетентності в своїй діяльності. Усвідомлення необхідності зазначеного виду компетентності ми вбачаємо у вихованні потреб та мотивів.

Згідно дослідження психологів, позитивне ставлення студентів до процесу навчання є результатом інтегративного впливу потреб та цілей, мотивів і стимулів, пізнавальних інтересів.

Процес засвоєння знань завжди перебуває в прямій залежності від наявності пізнавальної потреби. Потреба – спрямованість, активність суб'єкта навчання, психічний стан, що створює передумову діяльності. Пізнавальна потреба – поєднання потреби нових знань та потреби інтелектуальної активності. При відсутності потреби знань процес засвоєння неможливий.

На думку психологів, провідне місце у структурі особистості належить мотивації, яка є одним із основних понять, що використовуються для пояснення рушійних сил і спрямованості діяльності та поведінки.

Мотивація, як психологічна категорія, була всебічно досліджена і розкрита у працях М. Алексеевої, Л. Божович, О. Леонтьєва, С. Рубінштейна.

На думку Л. Божович, сутністю мотивації є сукупність мотивів, які визначають певну діяльність. Поняття «мотивація» синтезує всі види стимулів: мотиви, потреби, інтереси, прагнення, цілі, захоплення, мотиваційні установки тощо. Мотивація трактується як властивість, якість особистості та розглядається як сукупність усвідомлених прагнень, системоутворюючими компонентами яких є потреби, мотиви і цілі. Це – стрижень особистості, який визначає цілісний опис людини, її активність [2].

Мотивація навчання залежить від ряду факторів, специфічних для діяльності, до якої вона включена. По-перше, вона визначається самою системою навчання, освітнім закладом. По-друге, організацією навчального процесу. По-третє, психологічними особливостями суб'єкта (вік, стать, інтелектуальний розвиток, здібності, самооцінка та ін.). по-четверте, суб'єктивними особливостями викладача. По-п'яте, специфікою навчального предмету.

А. Маркова підкреслює, що «мотивація навчання складається з ряду спонукань (потреби і смисл навчання, його мотиви, цілі, емоції, інтереси), які постійно змінюються і вступають у нові зв'язки одним з одним. Тому становлення мотивації – не просте зростання позитивного або посилення негативного ставлення до навчання, а ускладнення

структури мотиваційної сфери, спонукань, які входять до неї, поява нових, більш зрілих, інколи суперечливих відношень між ними» [6].

Важливою умовою виховання у студентів мотивації навчальної діяльності є створення запропонованої М. Сметанським ситуації реальної зацікавленості особистості процесами і результатами своєї діяльності. Найважливішими компонентами такої ситуації виступають:

- вимоги, що висуваються до об'єктів навчання;
- пізнавальний інтерес;
- усвідомлення студентами значущості навчальної діяльності для їх професійного становлення;
- створення у процесі навчання умов для вияву ініціативи та самостійності, реалізації своїх можливостей;
- відносини взаємної поваги, здоров'я та доброзичливості між викладачами і студентами [8].

Отже, потреби й мотиви навчальної діяльності суттєво впливають на активність студентів, їх ставлення до навчання і, зрештою, і на результати навчання. Мотиви формуються у процесі навчання, залежить від його організації, методів і прийомів навчання, засобів і змісту навчального матеріалу.

Другою умовою формування досліджуваної нами готовності до професійної діяльності у майбутніх менеджерів є реалізація компетентнісного підходу до навчального процесу.

Компетентнісний підхід – це підхід, що акцентує увагу на результатах освіти, які визначаються вагомими за межами системи освіти, висуває на перше місце не інформованість людини, а її вміння розв'язувати практичні проблеми. Проблеми компетентнісного підходу присвячені роботи Н. Бібік, І. Зимньої, В. Раєвського, О. Овчарук, О. Пометун, В. Серікова, А. Хуторського та інших. Переважна більшість учених переконані, що перехід до компетентнісного підходу означає забезпечення спроможності випускника вищого навчального закладу відповідати новим запитам ринку, мати відповідний потенціал для практичного вирішення життєвих проблем, пошуку свого «Я» у професії, у соціальній структурі. Будуючи навчальний процес на компетентнісній основі, слід визначити цілі освіти враховуючи вимоги ринку праці до характеру і рівня підготовки майбутніх спеціалістів, а також розробити нові підходи до відбору та структурування змісту навчання, обґрунтування педагогічних технологій, які дають гарантований результат. Цілі підготовки спеціалістів мають ієрархічний характер: загальна мета; цілі, які реалізують групи навчальних дисциплін; цілі, що мають бути досягнуті під час вивчення окремих предметів.

Ще однією педагогічною умовою формування готовності до професійної діяльності у майбутніх менеджерів організацій є

використання форм і методів інтерактивного навчання. Для цього ми пропонуємо застосовувати аудіо- та відеоматеріалів, а також комп'ютерних технологій.

Значення аудіовізуальних засобів ґрунтовно досліджували М. Бориско, А. Горчев, П. Сердюков, які справедливо вважають, що саме зв'язок зображення та вербального тексту дають можливість спостерігати комунікативну подію в усій її повноті.

Використання відеофільму допомагає розвитку різних сторін психологічної діяльності майбутніх спеціалістів сфери менеджменту і насамперед пам'яті та уваги. Під час перегляду фільму в аудиторії постає атмосфера спільної пізнавальної діяльності. За цих умов навіть неуважний студент стає уважним. Для того, щоб зрозуміти зміст фільму, потрібно докласти певних зусиль. Так, невимушена увага переходить у довільну увагу, її інтенсивність впливає на процес запам'ятовування.

Психологічні особливості дії навчальних відеофільмів на студентів (здатність керувати увагою кожного з них і аудиторією в цілому; виявляти емоційний вплив на студентів та підвищувати мотивації навчання) сприяють інтенсифікації навчального процесу і створюють сприятливі умови для формування готовності до професійної діяльності у майбутніх менеджерів.

Однією з умов формування готовності до професійної діяльності є використання сучасних технічних засобів, насамперед комп'ютера. Кваліфіковане та раціональне використання персонального комп'ютера дає можливість інтенсифікувати навчальний процес і підвищити якість засвоєння матеріалу.

І. Попко виділяє два функціональні рівні розробки комп'ютерних навчальних засобів для системи дистанційного навчання: комп'ютерні електронні підручники і комп'ютерні навчальні програми, які забезпечують здатність кращого розуміння матеріалу та самоконтроль його засвоєння, наявність «живого» зворотного зв'язку між викладачем і студентом шляхом особистого спілкування, створює сприятливі педагогічні умови для формування готовності до професійної діяльності у майбутніх менеджерів.

Висновки. Таким чином, процес формування готовності до професійної діяльності у майбутніх менеджерів буде відбуватися успішно та значно ефективніше, якщо створити відповідні педагогічні умови щодо готовності майбутніх спеціалістів сфери менеджменту до професійної діяльності. Такими умовами можуть бути:

– сприяння усвідомлення студентами ролі професійної компетентності в процесі професійної діяльності майбутніх менеджерів організацій;

– реалізація компетентнісного підходу до навчального процесу;

– використання форм і методів інтерактивного навчання.

Перспективи подальших пошуків у цьому напрямі полягають у: розробці методики формування професійних умінь, обґрунтування критерії, показників, визначення рівнів сформованості професійних умінь майбутніх менеджерів організацій.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Бабанский Ю. К. Оптимизация учебно-воспитательного процесса / Ю. К. Бабанский. – М. : Просвещение, 1982. – 192 с.
2. Божович Л. И. Личность и ее формирование в детском возрасте / Л. И. Божович. – М. : Просвещение, 1968. – С. 39-124.
3. Высоцкий С. В. Структура психолого-педагогических условий формирования поисково-творческой направленности личности в процессе обучения / С. В. Высоцкий // Наук. вісник Південноукраїнського держ. пед. ун. ім. К. Д. Ушинського : збірник наук. праць. – Одеса, 1999. – Вип. 8 – 9. – С. 90-94.
4. Конюхов Н. И. Словарь-справочник практического психолога / Н. И. Конюхов. – Воронеж : Из-во НПО „МОДЭК”, 1996. – 224 с.
5. Курлянд З. Н. Педагогические способности и профессиональная устойчивость учителя / З. Н. Курлянд. – Одесса, 1992. – 112 с.
6. Маркова А. К. Формирование мотивации учения : книга для учителя / А. К. Маркова, Т. А. Матис, А. Б. Орлов. – М. : Просвещение. 1990. – 191 с.
7. Ожегов С. И. Словарь русского языка / С. И. Ожегов. – М. : Русский язык, 1990. – 924 с.
8. Педагогіка: навч. посіб. // В. М. Галузяк, М. І. Сметанський, В. І. Шахов. – 2-е вид., випр. і доп. – Вінниця : „Книга – Вега”, 2003. – 416 с.
9. Философский энциклопедический словарь / Ред.-сост. Е. Ф. Губский и др. – М.: ИНФА – М, 2002. – 574 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Афанасьєва Людмила Василівна – аспірант Кіровоградської льотної академії Національного авіаційного університету.

Коло наукових інтересів: дослідження проблеми формування професійної компетентності майбутніх менеджерів організацій.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІСТОРІЇ

Тетяна БАБЕНКО (Кіровоград)

У статті автор робить спробу визначити і розкрити педагогічні умови формування інформаційної культури майбутніх вчителів історії

В статтє автор делає попытку определить и раскрыть педагогические условия формирования информационной культуры будущих учителей истории

Ключові слова: інформаційна культура майбутнього вчителя історії, професійна культура, педагогічна умова.

Останнім часом стрімко зросла наукова складова педагогічної праці, бурхливо розвивається дистанційна освіта, інтенсифікувалися потоки навчальної і методичної інформації, з якими має працювати вчитель, зросли вимоги до рівня освітньої підготовки вчителів. Аналіз професійних вимог до вчителя-історика, визначених у державних